

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників

Київ
2021

ДУ «Український інститут розвитку освіти»

Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників.

Для педагогічних працівників, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Структура інформаційно-цифрової компетентності згідно з професійним стандартом вчителя.....	5
Інформаційно-цифрова компетентність педагогічних працівників відповідно до кваліфікаційних категорій.....	7
Створення індивідуальної стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності.....	10
Інструменти для самооцінювання інформаційно-цифрової компетентності	12
Інструмент «Цифрограм для вчителів»	13
Інструмент «SELFIE для вчителів»	13
Вибір варіантів підвищення кваліфікації з напрямку інформаційно-цифрової компетентності.....	14
Використання платформи EdWay для професійного розвитку	15
Інформальна освіта.....	17
Використання цифрових освітніх ресурсів для поширення та обміну освітніми матеріалами....	17
Відкриті освітні ресурси.....	17
Платформа EDUKI	18
Платформа Edpuzzle.....	18
Платформа Wordwall	18
Українські Платформи дистанційного навчання для учнів і вчителів з вільним доступом.....	19
Платформа «Всеукраїнська школа онлайн».....	19
Платформа «Learning Passport».....	20
Платформа «МКФ для інклюзивної освіти»	21
Корисні покликання	22

Вступ

Швидкий розвиток цифрових технологій в сучасному світі, стрімка діджиталізація всіх сфер професійного та суспільного життя робить необхідним для педагогічних працівників володіння високим рівнем інформаційно-цифрової компетентності, яка передбачає впевнене та критичне використання цифрових технологій у професійній діяльності, повсякденному житті та спілкуванні.

Згідно з [Законом України «Про освіту»](#) інформаційно-комунікаційна компетентність є однією з ключових компетентностей, необхідних сучасній людині для успішного функціонування в суспільстві.

Європейські дослідження свідчать про те, що сформована цифрова компетентність є однією з 8 ключових компетентностей для навчання впродовж життя (Council Recommendations on key competences for lifelong learning, 2018).

Держстандарт базової середньої освіти, затверджений [Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти»](#), визначає інформаційно-комунікаційну компетентність такою, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та функціонуванні в суспільстві, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

Відповідно до [Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти \(з дипломом молодшого спеціаліста\)»](#) (далі-Профстандарт), затвердженого Наказом Мінекономіки № 2736 від 23.12.2020 року, інформаційно-цифрова компетентність педагогічного працівника визначається за наступними напрямками:

- здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності;
- здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси;
- здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

У [Постанові Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»](#) зазначається, що один з основних напрямів підвищення кваліфікації — це використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку.

Структура інформаційно-цифрової компетентності згідно з професійним стандартом вчителя

Як зазначається у професійному стандарті, інформаційно-цифрова компетентність вчителя є однією з базових компетентностей, віднесених до трудової функції навчання учнів предметів (інтегрованих курсів). Ця компетентність передбачає наявність навичок та вмій функціонувати в цифровому суспільстві, опрацьовувати та критично оцінювати інформаційні дані, розуміти принципи безпеки та співпраці в мережі Інтернет, використовувати відкриті ресурси та технології для професійного розвитку, формувати у учнів уміння ефективно користуватися цифровими технологіями та сервісами у навчальних та життєвих ситуаціях для розв'язування різних проблем та завдань, застосовувати інноваційні технології для оцінювання результатів їх навчальної діяльності, вирішувати професійні проблеми за допомогою використання цифрових технологій.

Сучасні педагогічні працівники мають підтримувати професійну комунікацію та співпрацю і застосовувати творчі та інноваційні підходи за допомогою цифрових технологій, усвідомлювати їхні функціональні особливості, обмеження, наслідки та ризики використання; розуміти загальні принципи, механізми та логіку, що лежать в основі створення цифрових сервісів, а також знати основи функціонування та використання різних цифрових пристроїв, комп'ютерних програм та мереж.

Важливим аспектом в діяльності педагогічних працівників є усвідомлення та дотримання принципів безпеки в цифровому просторі, критична оцінка достовірності та надійності джерел інформації, їхнього впливу на свідомість та розвиток особистості, та усвідомлення юридичних та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій.

Професійний стандарт вчителя структурує та деталізує зміст інформаційно-цифрової компетентності наступним чином (Таблиця 1): виділяє 3 широкі напрямки інформаційно-цифрової компетентності які умовно можна позначити такими ключовими словами, як *орієнтація, ресурси та процеси*, і у межах яких визначені конкретні знання, уміння та навички, якими має володіти педагогічний працівник.

Таблиця 1. Структура інформаційно-цифрової компетентності згідно з професійним стандартом вчителя

Професійні компетентності	Знання	Уміння та навички
А3.І. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності	А3.І.31. Функціональна грамотність у використанні цифрових пристроїв, їх базового програмного забезпечення, онлайн-сервісів мережі Інтернет А3.І.32. Правила критичного оцінювання інформації та критерії медіаграмотності	А3.І.У1. Використовувати цифрові пристрої, їх базове програмне забезпечення; працювати з операційними системами, онлайн-сервісами, застосунками, файлами, мережею Інтернет А3.І.У2. Критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток учнів, на прийняття рішень

	A3.1.33. Цифрові середовища, професійні онлайн спільноти та електронні (цифрові) ресурси для безперервного професійного розвитку впродовж життя A3.1.34. Вимоги законодавства щодо академічної доброчесності, та використання об'єктів авторського права, мережевий етикет у професійній діяльності A3.1.35. Правила безпеки в цифровому середовищі, наслідки впливу цифрової інформації на людину	A3.1.У3. Використовувати відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну педагогічним досвідом, створювати та наповнювати власне е-портфоліо A3.1.У4. Уникати небезпек в цифровому просторі; забезпечувати захист і збереження персональних даних (власних персональних даних, а також персональних даних інших осіб, якщо вони використовуються вчителем у професійній діяльності)
A3.2. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси	A3.2.31. Класифікація електронних (цифрових) освітніх ресурсів; ознаки електронного (цифрового) освітнього середовища A3.2.32. Правила зміни, модифікації відкритих електронних (цифрових) освітніх ресурсів, створення нових електронних (цифрових) освітніх ресурсів та їх спільного використання A3.2.33. Підходи до захисту електронних (цифрових) освітніх ресурсів, механізм захисту власних авторських прав	A3.2.У1. Добирати електронні (цифрові) освітні ресурси, оцінювати їх ефективність для досягнення навчальних цілей відповідно до умов навчання, вікових особливостей, рівня підготовки та потреб учнів A3.2.У2. Модифікувати, редагувати, комбінувати існуючі електронні (цифрові) освітні ресурси; створювати (за потреби) особисто або спільно з іншими особами нові електронні (цифрові) освітні ресурси; впорядковувати ресурси ш надавати до них доступ учасникам освітнього процесу A3.2.У3. Дотримуватись академічної доброчесності під час створення та використання електронних (цифрових) освітніх ресурсів, вимог законодавства щодо охорони авторського права, а також здійснювати заходи щодо захисту власних авторських прав
A3.3. Здатність використовувати цифрові технології	A3.3.31. Підходи до організації освітнього процесу з використанням	A3.3.У1. Використовувати безпечно освітнє електронне (цифрове) середовище для організації та

в освітньому процесі	цифрових технологій (у тому числі дистанційного навчання), умови організації цифрових робочих місць А3.3.32. Цифрові технології та електронні (цифрові) освітні ресурси для навчання учнів предметів (інтегрованих курсів), оцінювання та моніторингу результатів навчання учнів та організації їхнього самоконтролю, відстеження прогресу учнів у навчанні (е-журнали, електронні форми оцінювання, у тому числі рівнів сформованості компетентностей, е-портфоліо тощо)	управління освітнім процесом (у тому числі під час дистанційного навчання), організації групової взаємодії, зворотного зв'язку, спільного створення електронних (цифрових) освітніх ресурсів А3.3.У2. Аналізувати та інтерпретувати в електронному (цифровому) середовищі інформацію про активність і ефективність навчальної діяльності учнів; реалізовувати стратегії оцінювання за допомогою цифрових сервісів; добирати цифрові інструменти оцінювання, критично аналізувати доцільність їх використання

Інформаційно-цифрова компетентність педагогічних працівників відповідно до кваліфікаційних категорій

Кожен педагогічний працівник може володіти усіма складовими інформаційно-цифрової компетентності або їхньою комбінацією на певному рівні, в залежності від якого визначається його кваліфікаційна категорія. В Таблиці 2 визначені рівні знань в області інформаційно-цифрової компетентності згідно з професійним стандартом вчителя.

Таблиця 2. Інформаційно-цифрові компетентності педагогічних працівників відповідно до кваліфікаційних категорій

Кваліфікаційні категорії педагогічних працівників			
Спеціаліст	Спеціаліст другої категорії	Спеціаліст першої категорії	Спеціаліст вищої категорії
А3.І Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності			
Уміє використовувати цифрові пристрої та їх програмне забезпечення, цифрові сервіси та технології для організації освітнього процесу, професійного спілкування;			

опрацьовує основні типи даних (тексти, презентації, графіки, електронні таблиці, аудіо- та відеоматеріали тощо); використовує цифрові сервіси та технології для професійного розвитку (онлайн-тренінги, дистанційні курси тощо); уміє захистити власні персональні дані в мережі Інтернет; уникає небезпек в цифровому просторі, вміє перевіряти надійність джерел і достовірність інформації в мережі Інтернет; розпізнає використання маніпуляційних технологій в мережі Інтернет; дотримується правил академічної доброчесності, вимог з охорони авторських прав під час використання та поширення електронних (цифрових) освітніх ресурсів;			
			Навчає інших педагогічних працівників критично оцінювати інформацію в мережі Інтернет, здійснювати захист пристроїв, комунікаційних мереж та баз даних; уміє виявляти та блокувати загрози несанкціонованого доступу до інформації; навчає інших правилам захисту авторських прав у мережі Інтернет
А3.2. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси			
Добирає, накопичує, впорядковує та використовує електронні (цифрові) освітні ресурси в освітньому процесі та професійному розвитку			
Уміє вдосконалювати наявні електронні (цифрові) освітні ресурси відповідно до освітніх потреб учнів; уміє створювати (особисто або спільно з іншими) нові електронні (цифрові) освітні ресурси, здійснювати захист відповідної інформації;	Модифікує, комбінує, вдосконалює наявні електронні (цифрові) освітні ресурси, вносить до них зміни згідно з	Створює нові електронні (цифрові) освітні ресурси, розміщує їх у електронному (цифровому) освітньому середовищі закладу	

надає учням доступ до електронних (цифрових) освітніх ресурсів		освітніми потребами учнів; особисто створює нові електронні (цифрові) ресурси, надає учням доступ до них; захищає власні електронні (цифрові) ресурси від несанкціонованого доступу	освіти або в хмарних сховищах.
			Особисто створює власні електронні (цифрові) навчальні та методичні матеріали, дистанційні курси та тренінги для професійного розвитку
А3.3. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі			
Періодично використовує цифрові технології з метою підвищення мотивації учнів до навчання; використовує цифрові технології для планування освітнього процесу, оцінювання результатів навчання учнів	Періодично використовує електронні (цифрові) навчальні, дидактичні матеріали, створені особисто; аналізує ефективність цифрових інструментів оцінювання та обирає доцільні для використання; може вдосконалювати процес оцінювання в електронному (цифровому) освітньому середовищі	Активно використовує безпечне електронне (цифрове) освітнє середовище для організації навчання, групової взаємодії, проектної, навчально-дослідницької, пошукової діяльності учнів, інших активних форм навчання, а також для оцінювання (у тому числі формувального) результатів навчання учнів (з урахуванням їх індивідуальних особливостей та освітніх потреб)	Бере активну участь у формуванні політики цифровізації освітньої діяльності закладу освіти; особисто створює електронні (цифрові) навчальні та методичні матеріали для організації навчання; організовує (бере участь в організації) електронного (цифрового) освітнього середовища закладу освіти; критично аналізує доцільність використання цифрових

			інструментів оцінювання результатів навчання учнів, добирає їх; навчає інших педагогічних працівників цифровим навичкам у педагогічній діяльності

Створення індивідуальної стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності

Для визначення індивідуальної стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності рекомендується виконати наступні кроки:

1. Визначити бажану кваліфікаційну категорію.
2. Визначити необхідний рівень знань і навичок згідно з професійним стандартом вчителя, що відповідає даній категорії, та особистими професійними інтересами.
3. Проаналізувати власний поточний рівень інформаційно-цифрової компетентності.
4. Зафіксувати знання, уміння та навички, які необхідно підвищити для здобуття бажаної кваліфікаційної категорії.
5. Проаналізувати та пріоритезувати цілі підвищення інформаційно-цифрової компетентності
6. Проаналізувати можливі форми та визначити необхідний обсяг підвищення кваліфікації, обрати суб'єкт надання освітніх послуг (за потреби) та спланувати часові рамки підвищення кваліфікації.
7. Надати інформацію щодо запланованого підвищення кваліфікації керівництву навчального закладу.

Індивідуальну стратегію розвитку інформаційно-цифрової компетентності зручно відображати у вигляді таблиці, зразок якої представлений в Таблиці 3.

Таблиця 3. Створення індивідуальної стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності

Мета (бажана кваліфікаційна категорія)	Необхідний рівень знань відповідно до профстандарту	Навички і знання з даної категорії, які необхідно підвищити	Варіанти підвищення кваліфікації	Тривалість
Спеціаліст, спеціаліст 2 категорії, спеціаліст 1 категорії чи спеціаліст вищої категорії (відповідно до профстандарту)	Заповнюється для відповідної категорії (з Табл. 2)	Визначаються за допомогою самооцінювання з використанням інструментів «Цифрограм для вчителів» або ««SELFIE для вчителів»», консультативної допомоги колег з професійної спільноти	Один або декілька з можливих видів підвищення кваліфікації (згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 800): навчання за програмою підвищення кваліфікації, у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо; стажування. Обрана форма та суб'єкт надання освітніх послуг, обсяг (кількість кредитів ЕКТС)	Орієнтовні часові рамки початку та закінчення навчання

Розглянемо порядок визначення індивідуальної стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності детальніше.

1. *Визначення бажаної кваліфікаційної категорії:* в процесі визначення рекомендується звертати увагу на власний поточний рівень інформаційно-цифрової компетентності, актуальні на поточний момент посадові обов'язки та/або перспективи їхнього розширення і навички, яких вони потребують, особисті професійні інтереси; також часові можливості і обмеження.
2. *Визначення необхідного рівня знань і навичок згідно з професійним стандартом вчителя, що відповідає даній категорії:* доцільно узгодити з переліком складових інформаційно-цифрової компетентності відповідно до кваліфікаційної категорії, наведеним у Таблиці 2.
3. *Аналіз власного поточного рівня інформаційно-цифрової компетентності:* рекомендується користуватись інструментами для самооцінювання вчителів «Цифрограм для вчителів» (національний тест на платформі «Дія.Цифрова освіта», за допомогою

якого вчитель може з'ясувати рівень власної цифрової грамотності) та/або «SELFIE для вчителів», розроблений Європейською комісією (інструмент, що допомагає вчителям початкових і середніх класів зрозуміти, як вони використовують цифрові технології у своїй професійній практиці). Педпрацівник отримує звіт/сертифікат про рівень своєї кваліфікації по кожній із складових цифрової грамотності та відповідні рекомендації.

4. *Фіксація знань, умінь та навичок, які необхідно підвищити:* за результатами самооцінювання рекомендовано визначити одну/декілька ключових навичок, умінь та областей знань, рівень яких необхідно покращити. Згідно з цим переліком слід виконувати наступний крок.
5. *Аналіз та пріоритезація цілей:* рекомендовано заповнити форму самооцінювання педагогічного працівника для визначення стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності (зразок форми — у Врізці 1), або в іншому зручному форматі.
6. *Аналіз можливих форм та визначення необхідного обсягу підвищення кваліфікації, вибір суб'єкту надання освітніх послуг (за потреби) та планування тривалості підвищення кваліфікації:* педагогічному працівнику, відповідно до визначених ним потреб, можна самостійно обрати суб'єкт надання освітніх послуг і безпосередньо звернутись до нього, або звернутись за консультацією до центру професійного розвитку своєї територіальної громади чи скористатись функціоналом платформи EdWay — національної платформи можливостей професійного розвитку педагогічних працівників. Результатом цього етапу є обрана форма та суб'єкт надання освітніх послуг, обсяг (кількість кредитів ЄКТС).
7. *Надання інформації керівництву навчального закладу:* педагогічний працівник має надати керівництву навчального закладу інформацію про тему (напряму, найменування) відповідної програми (курсу, лекції, модуля тощо), форми, обсягу (тривалість), суб'єкта (суб'єктів) підвищення кваліфікації (із зазначенням інформації, визначеної Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800), вартість підвищення кваліфікації (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання такої освітньої послуги.

Інструменти для самооцінювання інформаційно-цифрової компетентності

Основним способом оцінки рівня інформаційно-цифрової компетентності педагогічного працівника є порівняння вимог Професійного стандарту вчителя відповідної кваліфікаційної категорії з його власним рівнем компетентності за допомогою рефлексії, консультативної допомоги колег з професійної спільноти.

Для оцінки власного поточного рівня інформаційно-цифрової компетентності рекомендується користуватись зокрема наступними інструментами для самооцінювання вчителів:

- [«Цифрограм для вчителів»](#) (національний тест, розміщений на платформі Дія. Цифрова освіта)
- [«SELFIE для вчителів»](#), розроблений Європейською комісією та розміщений на її сайті <https://digcompedu.jrc.es>

Можна обрати один з цих інструментів або використовувати обидва для деталізованої самооцінки.

Інструмент «Цифрограм для вчителів»

«Цифрограм для вчителів» створений експертами Академії цифрового розвитку на основі рамки професійних компетентностей відповідно до наказу МОН України № 38 від 15 січня 2019 року.

За допомогою «Цифрограму для вчителів» можна оцінити 21 професійну цифрову компетентність, що згруповані у 5 напрямків:

- учитель у цифровому суспільстві;
- професійний розвиток;
- використання та аналіз цифрових ресурсів;
- навчання та оцінювання учнів;
- розвиток цифрової компетентності учнів.

В тесті використовуються технології стандартизованого тестування. Закладено критеріально-орієнтований тип вимірювання, регламентовано процедуру проведення тестування, уніфіковано інструкції, а також засоби реєстрації результатів, їх обробки та збереження.

Для проходження «Цифрограму для вчителів» необхідно зареєструватись на платформі «Дія.Цифрова освіта» (<https://osvita.dia.gov.ua>), обрати «Цифрограм для вчителів» та розпочати тестування.

Запитання сформовані таким чином, щоб оцінити 3 рівня компетентності по кожному сформованому напрямку. Складання тесту займає 30 — 40 хв. За результатами складання національного тесту на цифрову грамотність для вчителів педагогічний працівник отримує електронний сертифікат, де зазначені:

- загальний рівень володіння ним цифровими навичками відповідно опису цифрової компетентності педагогічного працівника (розробленого згідно з наказом МОН України № 38 від 15 січня 2019 р.);
- загальна кількість балів;
- рівень компетентності по кожній з 5 сфер з відповідною кількістю правильних відповідей.

Таким чином, педагогічний працівник визначає сфери, в яких йому необхідно підвищити рівень цифрових навичок і знань. Результати тестування доцільно вносити у відповідний стовпець таблиці «Індивідуальна стратегія розвитку» (Таблиця 3).

Інструмент «SELFIE для вчителів»

«SELFIE для вчителів» — це онлайн-інструмент для педагогічних працівників закладів середньої освіти для визначення цифрових навичок, якими вони володіють, та сфер, де вони можуть розвиватися далі. «SELFIE для вчителів» базується на Європейській рамці цифрової компетентності для освітян (Digital Competence Framework for Educators, DigCompEdu). Інструмент планується запуснути до кінця 2021 року на сайті <https://digcompedu.jrc.es>.

Цифрові навички вчителів оцінюються у наступних напрямках:

- професійне спілкування та співпраця;
- особисте навчання та розвиток;
- пошук, використання та створення цифрових ресурсів;
- викладання та навчальна практика;
- оцінювання учнів;

- сприяння розвитку цифрових компетентностей учнів.

Завершення тестування триває близько 20 хвилин. Його можна пройти в одній або кількох сесіях, оскільки всі відповіді можна зберегти.

Після проходження тестування вчитель автоматично отримує звіт про рівень його кваліфікації у кожному з напрямків із запропонованими наступними кроками. Цей звіт призначений виключно для вчителя.

Інструментом можуть користуватися окремі вчителі або команда вчителів у межах однієї школи. Відповіді завжди анонімні.

Кожен педпрацівник, який пройде тестування «SELFIE для вчителів», може отримати сертифікат та цифровий бейдж. Вчителі можуть регулярно проходити тест, щоб відстежувати прогрес і точно визначати подальші потреби у професійному розвитку. Результати тестування варто внести до відповідного стовпця таблиці «Індивідуальна стратегія розвитку» (Таблиця 3).

Вибір варіантів підвищення кваліфікації з напрямку інформаційно-цифрової компетентності

Аналіз рівня власної інформаційно-цифрової компетентності є основою для подальших кроків підвищення кваліфікації педагогічного працівника з цього напрямку. Згідно з вимогами Професійного стандарту педагогічний працівник має вміти аналізувати можливості особистого професійного розвитку з урахуванням умов педагогічної діяльності, індивідуальних професійних потреб, а також аналізувати пропозиції різних суб'єктів підвищення кваліфікації та визначати їх якість. Разом з тим, вчитель має вміти визначати оптимальні зміст та форми професійного розвитку, критерії результативності власного навчання, планувати професійний розвиток для досягнення його стратегічних і операційних цілей; при цьому вміти визначати ефективні форми взаємодії з професійними спільнотами та асоціаціями педагогічних працівників.

Виконання попередніх кроків з визначення мети розвитку інформаційно-цифрової компетентності та самооцінювання допомагає педпрацівнику зробити аналіз та пріоритетизацію цілей власного професійного розвитку. На цьому етапі рекомендується заповнити форму самооцінювання (див. Врізку 1).

Врізка 1. Форма самооцінювання педагогічного працівника для визначення стратегії розвитку інформаційно-цифрової компетентності

1. Чи відображають визначені цілі мої професійні потреби?
2. Чи враховують мої цілі вимоги Професійного стандарту вчителя?
3. Чи реальні ці цілі?
4. Що зміниться, коли я досягну цих цілей? Які кроки я маю зробити для досягнення цих цілей?
5. Чи достатньо у мене часу для досягнення цілей, враховуючи професійне навантаження?

6. Як я дізнаюся, що досягнув/ла своїх цілей і якою мірою?
7. Які документи мені необхідно зібрати для підтвердження досягнення бажаного рівня компетентності?
8. В чому можуть мені допомогти колеги з професійної спільноти?
9. Де я можу отримати консультативну допомогу у виборі шляхів досягнення моїх цілей?
10. Якими ресурсами для підвищення рівня інформаційно-цифрової компетентності я можу скористатись?

Результатами цього етапу є чітко визначені цілі та часові рамки підвищення інформаційно-цифрової компетентності.

Вчитель може самостійно визначитись з вибором форм та обсягів професійного розвитку, обрати суб'єкта підвищення кваліфікації, або звернутись до консультанта Центру професійного розвитку (ЦПР), надіслати результати самооцінювання, власного портфоліо та іншу додаткову інформацію для детального аналізу перед консультацією.

На наступному кроці педпрацівник за допомогою консультанта ЦПР визначиться з особистими цілями, вибором стратегій досягнення цих цілей (форм професійного розвитку), наприклад: проходження курсу, участь у певних тренінгах, опрацювання відповідної літератури, отримання допомоги супервізора чи наставника тощо. Результатом є обрана форма підвищення кваліфікації, суб'єкт, обсяг, терміни.

В іншому випадку педагогічний працівник може самостійно скористатись послугами платформи [EdWay](http://edway.in.ua/) — національної платформи можливостей професійного розвитку педагогічних працівників (<http://edway.in.ua/>).

Результатом цього етапу є інформація з обраної форми та суб'єкту надання освітніх послуг, обсягу (кількість кредитів ЄКТС), які пропонується занести у відповідний стовпець в Таблиці 3.

Використання платформи EdWay для професійного розвитку

Платформа EdWay є інформаційним ресурсом, призначеним для:

- взаємодії між суб'єктами надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації і педагогічними працівниками (посади, визначені постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 963);
- центрів професійного розвитку педагогічних працівників;
- закладів освіти;
- органів управління освітою різного рівня;
- науково-педагогічних працівників;
- батьків;
- територіальних управлінь й експертного кола Державної служби якості освіти;

- представників/-ць Служби освітнього омбудсмена.

Відповідно до п. 2 статті 59 Закону України «Про освіту» на платформі розміщують свої освітні пропозиції не лише державні, а й інші фізичні і юридичні особи, які є суб'єктами освітньої діяльності.

Педпрацівник безкоштовно реєструється на платформі, де створюється його особистий кабінет професійного зростання.

В процесі реєстрації вчитель заповнює користувацький профіль педпрацівника (на вкладці «Я педпрацівник») та зазначає заклад освіти, в якому він працює. Один педпрацівник може зазначати кілька закладів освіти. Відповідний заклад освіти отримує інформацію про педпрацівника стосовно обраних ним можливостей підвищення кваліфікації та суб'єктів підвищення кваліфікації (педагогічний працівник відправляє запит на погодження можливості підвищення кваліфікації, яку хоче обрати в рамках виділеного часу та бюджету; відповідальна особа в закладі освіти підтверджує або відхиляє запит; список обраних можливостей підвищення кваліфікації автоматично потрапляє до річного плану).

Вчитель може шукати можливості підвищення кваліфікації, скориставшись інструментом багатокритеріального пошуку на платформі за:

- основними напрямками підвищення кваліфікації;
- місцем розташування суб'єкта;
- обсягом у кредитах ЄКТС та астрономічних годинах;
- формою підвищення кваліфікації;
- видом підвищення кваліфікації;
- цільовою аудиторією (вчитель, викладач, асистент вчителя тощо);
- переліком загальних компетентностей;
- переліком професійних компетентностей;
- строками виконання програми;
- вартістю навчання;
- документом, що видається за результатами підвищення кваліфікації.

За результатами пошуку педпрацівник обирає з переліку пропозицій ті, що зацікавили його, і отримує по кожній з них детальну інформацію з таких питань:

- загальна інформація з зазначенням загальних і професійних компетентностей вчительства за професійним стандартом, які розвиває даний курс;
- додаткова інформація (обсяг навчання та розподіл годин, строки навчання, документ, що видається тощо);
- детальний зміст програми;
- очікувані результати навчання;
- графік реалізації програми;
- інші особливості виконання програми.

На обрану можливість навчання педпрацівник заповнює заявку, у якій обов'язково зазначає джерело фінансування. Заявки автоматично передаються суб'єкту підвищення кваліфікації для організації ним навчання педпрацівника.

Для того, щоб побачити всі свої уподобання, подані, підтверджені та відхилені заявки, а також заявки, за якими навчання завершено, вчитель може користуватись функціоналом кабінету професійного зростання, вкладкою «Мої можливості». На сторінках програм, за якими навчання

вже завершене, можна переглянути документ про підвищення кваліфікації, який доступний для перегляду також керівникам закладу освіти.

За потреби, педпрацівник може звернутись за допомогою до консультанта ЦПР безпосередньо за зазначеними контактами або надіслати електронного листа з проханням про консультацію.

Таким чином, етап надання інформації керівництву навчального закладу для прийняття рішення щодо підвищення кваліфікації вчителя відбувається автоматично.

Документи, які підтверджують підвищення кваліфікації педпрацівником, доступні в його «Кабінеті професійного зростання».

Інформальна освіта

У разі підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти (самоосвіти) замість документа про підвищення кваліфікації подається звіт про результати підвищення кваліфікації або творча робота, персональне розроблення електронного освітнього ресурсу, що виконані в процесі (за результатами) підвищення кваліфікації та оприлюднені на веб-сайті закладу освіти та/або в електронному портфоліо педагогічного або науково-педагогічного працівника (у разі наявності). Форму звіту визначає відповідний заклад освіти.

Оприлюднення власних розробок доцільно проводити на спеціалізованих платформах для педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу, де є можливість отримати відгуки від користувачів цих матеріалів та перейняти педагогічний досвід професійної спільноти. Існують як українські платформи, відкриті групи у соцмережах (наприклад, одна з найбільших — спільнота у Фейсбуці «Вчительська скарбничка»), так і міжнародні, які є доступними й в Україні.

Використання цифрових освітніх ресурсів для поширення та обміну освітніми матеріалами

Відкриті освітні ресурси

Відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources, OER) – це освітні та дослідницькі матеріали на будь-якому носії — цифровому чи іншому — які перебувають у суспільному надбанні або були видані за відкритою ліцензією, що дозволяє безкоштовний доступ, використання, адаптацію та поширення іншими особами без обмежень або з деякими незначними обмеженнями. OER є частиною концепції «Відкритих рішень», поряд з безкоштовним програмним забезпеченням з відкритим вихідним кодом (FOSS), відкритим доступом (OA), відкритими даними (OD) і платформами для краудсорсингу. Термін «Відкритий освітній ресурс» був вперше введений у 2002 році. У листопаді 2019 року 40-та Генеральна конференція ЮНЕСКО прийняла «Рекомендацію ЮНЕСКО щодо OER», яка є єдиною міжнародною рамкою для встановлення стандартів у цій сфері у всьому світі.

Пошук потрібних відкритих освітніх ресурсів зручно здійснювати за допомогою платформ, які зазвичай визначаються як «колекції OER» (наприклад, [Merlo](#)), або спеціалізованих пошукових сервісах, наприклад:

- [OASIS](#) — інструмент інтегрованого пошуку із більше ніж 61 колекцій, містить більше 160 тис. записів.
- [«Великий список ресурсів»](#) — інструмент Університету Піттсбурга, що охоплюють усі типи ресурсів OER, включаючи окремі дисципліни, відео, зображення та підручники.

- **«OER Metafinder»** — дозволяє шукати освітні матеріали у більше ніж 15 категоріях у режимі реального часу.

Платформа EDUKI

EDUKI (<https://eduki.com/ua>) — це освітня онлайн-платформа, а також маркетплейс для вчителів, які діляться своїми авторськими розробками — це плани, конспекти, завдання, ігри тощо з можливістю їх завантажувати та використовувати для власних цілей. На платформі присутні матеріали безкоштовні та платні.

Навчальні ресурси, якими ділиться вчитель, можуть бути різних видів: завдання, уроки, комплекти матеріалів, завдання для підготовки, постери для уроків, ігри, завдання на повторення, флеш-картки, мультимедійний матеріал тощо. Матеріали рекомендовано розробляти з використанням ілюстрацій, фотографій, графічних елементів з посиланням на джерела (на тексти, зображення, а також на стиль та шрифти). До навчальних матеріалів додається опис контенту і короткі рекомендації щодо його використання.

Рекомендовано використання формату PDF щоб захистити графічні елементи та ілюстрації. Також є можливість обмінюватися документами Word або Open Office для того, щоб вчителі мали змогу адаптувати матеріал відповідно до своїх потреб.

Всі розробки захищені авторським правом. Завантажуючи або купуючи навчальний матеріал, покупець отримує ліцензію на використання його в навчальному контексті (з адаптацією, якщо це необхідно) та передачу його своїм учням. Передача інформації третій стороні (наприклад, колегам) або комерційне використання не дозволяється. Під час завантаження підпис (ім'я автора навчального матеріалу) проставляється на кожному з файлів, щоб простежити походження документів.

Однак, якщо навчальний матеріал не є оригінальною роботою (наприклад: математичні формули, вихідні дані, неоригінальні фотографії), педагогічний працівник, який бажає отримувати прибуток від нього, повинен отримати дозвіл. Також він повинен повідомити про свою діяльність працедавця. Це не стосується надання навчальних матеріалів безкоштовно.

Платформа Edpuzzle

Edpuzzle (<https://edpuzzle.com>) — це безкоштовна англійська онлайн-платформа, на якій можна створювати навчальні матеріали у вигляді інтерактивних відео, вікторин з відкритими запитаннями, тести з вибором однієї чи декількох правильних відповідей, а також додавати голосові коментарі та пояснення до відеоуроків.

Для створення інтерактивних відео вихідні матеріали можна брати як з освітніх каналів, зокрема, TED-Talks, National Geographic, Khan Academy тощо, так і безпосередньо з YouTube, а також завантажувати з комп'ютера чи гаджета. Також на платформі Edpuzzle існує власна бібліотека матеріалів, зокрема з україномовним контентом.

Сервіс інтегрований з платформою Google Classroom. Це дає можливість відстежувати, хто саме з учнів переглянув відео та успішність виконання запропонованих завдань. З платформою Edpuzzle можна працювати і в мобільній версії.

Платформа Wordwall

Wordwall (<https://wordwall.net/uk>) — це сервіс для створення інтерактивних вправ і матеріалів для роздрукування. Навчальні матеріали створюються за допомогою шаблонів, що включають

знайомі класичні формати, як-от вікторина і кросворд, так і аркадні ігри, а ще інструмент для управління класом, як-от план розсадження.

Платформа надає можливість використовувати доступні вправи, створені колегами, модифікувати їх згідно зі своїми потребами, поширювати власні матеріали.

Інтерактивні вправи можна відтворювати на будь-якому пристрої, наприклад, комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці. Учні та учениці можуть відтворювати їх самостійно, натомість вчитель може використовувати їх для групової роботи на уроці і задавати як домашнє завдання.

Матеріали можна роздруковувати з сайту або завантажувати у вигляді файлу PDF. Їх можна використовувати як додаток до інтерактивної вправи або як окрему вправу.

Сервіс надає можливість будь-які створені вчителем матеріали зробити загальнодоступними. Це дасть змогу поширювати їх на веб сторінках, через соціальні мережі тощо. Це також дозволить колегам з професійної спільноти знаходити матеріали у результатах пошуку спільноти, користуватися ними і модифікувати для власних потреб.

Вправи Wordwall можна розміщувати на інших сайтах, використовуючи фрагмент коду HTML. Це корисний спосіб для вдосконалення власного блогу чи віртуального навчального середовища школи.

Українські Платформи дистанційного навчання для учнів і вчителів з вільним доступом

Педагогічні працівники можуть підвищувати свій рівень інформаційно-цифрової компетентності, навчаючись на платформах, які пропонують дистанційні курси для професійного розвитку, а також застосовувати на практиці та вдосконалювати набуті цифрові навички на платформах дистанційного навчання учнів. Крім державної загальнодоступної «Всеукраїнської школи онлайн», на якій з 2022 року розпочинається розміщення курсів для вчителів, відомих платформ масових онлайн курсів на зразок [Prometheus](#) та [EdEra](#), вартими уваги є такі масштабні некомерційні проекти, як «Learning Passport» та «МКФ для інклюзивної освіти».

Платформа «Всеукраїнська школа онлайн»

Всеукраїнська школа онлайн (ВШО) — це загальнодержавна платформа для дистанційного та змішаного навчання учнів 5-11 класів, методичної підтримки вчителів.

Платформа містить відео, тести та матеріали для самостійної роботи з основних предметів, серед яких: українська література, українська мова, біологія, біологія та екологія, географія, всесвітня історія, історія України, математика, алгебра, алгебра і початки аналізу, геометрія, мистецтво, основи правознавства, природознавство, фізика, хімія, англійська мова та зарубіжна література.

Навчальні матеріали розділені на уроки, кожен з яких містить:

- навчальне відео
- конспект уроку
- приклади розв'язування завдань
- додаткові матеріали
- тестові завдання

Навчальний контент на платформі ВШО представлений у різних формах: крім відео і тексту, це й інфографіка, візуалізовані дані, елементи анімації, лабораторні дослідження. Завдання розроблені з

урахуванням підходів критичного осмислення ситуацій, створення середовища для навчального діалогу, творчого застосування набутих знань.

Усі матеріали створені з урахуванням потреб і можливостей учнів з особливими освітніми потребами. Кожне відео супроводжується транскриптом і файлом звукоопису для доступного сприйняття інформації.

Для досягнення навчальних цілей кожного курсу на платформі використовуються такі інструменти оцінювання:

- тестові завдання з формувального оцінювання в кожному уроці для поточної перевірки і самоперевірки навчальних досягнень
- тестові завдання підсумкового оцінювання в кінці кожної теми

Також, на платформі ВШО створений Кабінет учителя, щоб вчитель/вчителька мали можливість налаштувати свій курс згідно з навчальними потребами, організувати дискусії та обговорення. У Кабінеті вчителя також можливо відстежувати прогрес своїх учнів і класу загалом для того, щоб у разі необхідності коригувати навчальний процес, впливати на групову динаміку і на індивідуальну освітню траєкторію учнів.

Зміст навчальних матеріалів, порядок їх розташування на платформі відповідають затвердженим програмам МОН, тому вчитель може впевнено використовувати їх в освітньому процесі як під час дистанційної чи змішаної форми навчання, так і для додаткового повторення пройденого матеріалу.

Якість навчальних матеріалів перевірена експертами «Українського інституту розвитку освіти». Платформу створено за замовленням Міністерства цифрової трансформації України, Міністерства освіти і науки України та державної установи «Український інститут розвитку освіти», за підтримки Швейцарії в межах Швейцарсько-українського проєкту DECIDE, який виконується Консорціумом ГО DOCCU та PH Zurich. Експертний супровід з питань інклюзивності та організації навчання для авторів уроків здійснив ЮНІСЕФ. Функціонал «Кабінет учителя» та мобільні застосунки реалізовано за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Платформа «Learning Passport»

[«Learning Passport»](#) — глобальна ініціатива ЮНІСЕФ, Microsoft та Кембриджського університету, онлайн ресурс для формальної і неформальної освіти. В Україні впроваджується у співпраці з Українським інститутом розвитку освіти. Україна стала однією з перших трьох країн, де платформа розпочала роботу. Станом на кінець 2021 року на платформі був розміщений 61 курс в 12 розділах, зокрема 17 курсів у розділі «Для освітян». Платформа Learning Passport, від початку розроблена для дистанційної онлайн освіти дітей-біженців та переселенців, корисна передусім для самоосвіти та неформальної освіти.

Платформа має простий користувацький інтерфейс. Курси можуть складатися з «уроків» у вигляді окремих блоків формату .pdf, .doc, відео, зображень, інтерактивних вправ та веб-сторінок у форматі html5, а також інструментів формувального та підсумкового оцінювання у вигляді тестів.

Платформа «МКФ для інклюзивної освіти»

[«МКФ для інклюзивної освіти»](#) — це платформа, яка «перекладає» Міжнародну класифікацію функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (далі — МКФ) на мову, що є доступною і звичною для використання вчителями, спеціалістами ІРЦ та батьками, і надасть вчителям поради щодо того, як можна адаптувати та змінити підходи до викладання, щоб кожна дитина в класі могла отримувати якісну освіту у безпечному середовищі.

Онлайн платформа складається з 2-х модулів: Навчальний тренажер і Практичний модуль. На тренажері користувачі матимуть можливість набути практичних навичок спостереження за дитиною (чи не найважливіший етап для визначення подальших адаптацій та модифікацій), а також робити описи відповідно до наведених спостережень за дітьми.

Опис — це текст-спостереження вчителя початкових класів за дитиною у різних ситуаціях: на уроці, на перерві, під час спілкування з однолітками, участь на заняттях тощо. Важливим є те, що у кожному описі йдеться в першу чергу про сильні сторони дитини, її потенціал і можливості. Запропоновані спостереження описують найчастіші випадки можливої поведінки та участі дітей, в тому числі дітей, що мають інвалідність, перебувають у складних життєвих обставинах, є соціально вразливими, належать до так званої категорії обдарованих, тощо.

Користувачі онлайн платформи мають можливість не тільки набути практичних навичок спостереження і користування МКФ як практичним інструментарієм, але й за умови успішності вирішення цих задач отримати сертифікат про проходження курсу.

Інтернет-платформа розроблена за підтримки Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ в Україні та у партнерстві з ГО «Соціальна синергія», із залученням міжнародних та вітчизняних експертів з питань інклюзивної освіти. На сайті містяться збірки нормативно-правових актів у сфері інклюзивної освіти, відео та матеріали навчального й просвітницького змісту, які складають теоретичну складову підвищення кваліфікації. Практична складова підвищення кваліфікації реалізується через безпосередню практичну діяльність педагога з онлайн тренажером (робота з готовими кейсами учнів, спостереження, аналіз та узагальнення результатів, формування рекомендацій тощо).

Самостійна робота передбачає опрацювання текстових та відео матеріалів на сайті, що відібрані до відповідних тем (фахові та науково-популярні статті й посібники, відео, нормативно-правові документи тощо). Практичні заняття передбачають ознайомлення з браузером МКФ та виконання практичних завдань в онлайн тренажері на основі практичних кейсів.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за результатами виконання практичних занять. Система та критерії оцінювання результатів навчання визначені суб'єктом підвищення кваліфікації та закладені в програмному забезпеченні онлайн тренажеру.

За результатами успішного проходження підвищення кваліфікації (за наявності 50 % правильно виконаних завдань, які автоматично опрацьовуються та звіряються в онлайн тренажері) видається сертифікат про підвищення кваліфікації.

Набувши навичок на Навчальному тренажері, користувач онлайн платформи зможе здійснювати опис уже справжньої дитини та визначати необхідні зміни до середовища необхідні для навчання. В результаті такого опису користувач отримує перелік дуже практичних, доступних і

прийнятних для вчителя молодших класів рекомендацій з організації інклюзивного навчання для дитини та її однокласників.

Корисні покликання

1. [Книга Bates A.W. \(Tony\). Teaching in a Digital Age](#)
2. [Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»](#)
3. [Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти \(з дипломом молодшого спеціаліста\)»](#)
4. [Цифрограм для вчителів](#)
5. [Інструменти самооцінювання «SELFIE»](#)
6. [Платформа професійного розвитку педпрацівників EdWay](#)
7. [Колекція відкритих освітніх ресурсів Merlo](#)
8. [Інструмент інтегрованого пошуку відкритих освітніх ресурсів OASIS](#)
9. [Інструмент пошуку відкритих освітніх ресурсів Університету Піттсбурга«Великий список ресурсів»](#)
10. [Інструмент пошуку відкритих освітніх матеріалів «OER Metafinder»](#)
11. [Платформа обміну навчальними матеріалами EDUKI](#)
12. [Платформа обміну навчальними Edpuzzle](#)
13. [Середовище створення та поширення навчальних матеріалів Wordwall](#)
14. [Платформа «МКФ для інклюзивної освіти»](#)